

**EGZAMIN MATURALNY  
W ROKU SZKOLNYM 2017/2018**

**WIEDZA O SPOŁECZEŃSTWIE**

**POZIOM ROZSZERZONY**

**FORMUŁA OD 2015**

**(„NOWA MATURA”)**

**ZASADY OCENIANIA ROZWIĄZAŃ ZADAŃ**

**ARKUSZ MWO-R1**

**MAJ 2018**

*Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.*

### **Zadanie 1. (0–2)**

#### **1.1.**

| <b>Wymagania ogólne</b>                                                                  | <b>Wymagania szczegółowe</b>                                                                                                                                                                                                                                                      |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. | 1. Życie zbiorowe i jego reguły. Zdający:<br>2) podaje przykłady norm i instytucji społecznych; charakteryzuje ich funkcje w życiu społecznym.<br>(III etap) 2. Życie społeczne. Zdający:<br>4) rozpoznaje role społeczne, w których występuje, oraz związane z nimi oczekiwania. |

#### **Schemat punktowania**

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

#### **Poprawna odpowiedź**

rola społeczna

#### **1.2.**

|                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. | 2. Socjalizacja i kontrola społeczna. Zdający:<br>2) opisuje przejawy kontroli społecznej w życiu codziennym.<br>(III etap) 2. Życie społeczne. Zdający:<br>2) wyjaśnia na przykładach znaczenie podstawowych norm współżycia między ludźmi, w tym wzajemności, odpowiedzialności i zaufania. |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### **Schemat punktowania**

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

#### **Poprawna odpowiedź**

B.

### **Zadanie 2. (0–1)**

|                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. | 3. Grupa społeczna. Zdający:<br>2) omawia na przykładach różne rodzaje grup i wyjaśnia funkcjonowanie wskazanej grupy;<br>4) opisuje swoiste cechy współczesnej rodziny jako grupy społecznej; porównuje i ilustruje przykładami różne modele rodziny.<br>(III etap) 2. Życie społeczne. Zdający:<br>1) podaje przykłady zbiorowości, grup, społeczności i wspólnot; charakteryzuje rodzinę i grupę rówieśniczą jako małe grupy. |
|------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### **Schemat punktowania**

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

#### **Przykładowa odpowiedź**

patriarchalna

### Zadanie 3. (0–1)

|                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. | 1. Życie zbiorowe i jego reguły. Zdający:<br>2) podaje przykłady norm i instytucji społecznych; charakteryzuje ich funkcje w życiu społecznym.<br>(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br>1) wyjaśnia, co to jest prawo i czym różnią się normy prawne od norm religijnych, moralnych i obyczajowych. |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

#### Przykładowa odpowiedź

Nazwa typu normy – zwyczajowa

Uzasadnienie – Festiwal lalek ma charakter zwyczaju przekazywanego z pokolenia na pokolenie, ma cechy charakterystyczne dla rytuałów danej społeczności, które w wyniku tradycji stały się obowiązujące.

### Zadanie 4. (0–1)

|                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. | 4. Struktura społeczna. Zdający:<br>5) charakteryzuje wybrane problemy życia społecznego w Polsce (w tym sytuację młodych ludzi); rozważa możliwości ich rozwiązania.<br>(III etap) 6. Środki masowego przekazu. Zdający:<br>2) charakteryzuje prasę, telewizję, radio, Internet jako środki masowej komunikacji i omawia wybrany tytuł, stację czy portal ze względu na specyfikę przekazu i odbiorców.<br>(II etap) 7. Problemy ludzkości. Zdający:<br>3) wymienia korzyści i niebezpieczeństwa korzystania z mediów elektronicznych. |
|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

#### Przykładowa odpowiedź

Autor rysunku wskazuje, że patrzenie na świat przez pryzmat portali społecznościowych, co symbolizuje peryskop w kształcie logo Facebooka, w poważnym stopniu ogranicza realne poznawanie rzeczywistości – człowiek może wyjść na zewnątrz przez uchylone drzwi, ale woli poznawać świat inaczej.

### Zadanie 5. (0–1)

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. | 6. Naród, ojczyzna i mniejszości narodowe. Zdający:<br>4) charakteryzuje mniejszości narodowe, etniczne i grupy imigrantów żyjące w Polsce (liczebność, historia, kultura, religia itp.); wymienia prawa, które im przysługują.<br>(III etap) 8. Naród i mniejszości narodowe. Zdający:<br>3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) żyjące obecnie w Polsce i przedstawia przysługujące im prawa; na podstawie samodzielnie zebranych |
|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                       |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------|
|  | materiałów charakteryzuje jedną z tych grup (jej historię, kulturę, obecną sytuację). |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

A.

### Zadanie 6. (0–2)

#### 6.1.

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. | 4. Struktura społeczna. Zdający:<br>5) charakteryzuje wybrane problemy życia społecznego w Polsce (w tym sytuację młodych ludzi); rozważa możliwości ich rozwiązania.<br>(III etap) 30. Wybór szkoły i zawodu. Zdający:<br>4) wskazuje główne przyczyny bezrobocia w swojej miejscowości, regionie i Polsce; ocenia jego skutki. |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – nie

Uzasadnienie – W jedenastu województwach poziom dochodu jest w innym przedziale, niż wynikałoby to z przedziału poziomu bezrobocia (w siedmiu województwach – dochód najniższy, a stopa bezrobocia średnia; w czterech województwach – dochód średni, a stopa bezrobocia najniższa).

#### 6.2.

|                                                                                                     |                                                                                          |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. | (II etap) 3. Ojczyzna. Zdający:<br>2) wskazuje na mapie i opisuje główne regiony Polski. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

A.

## Zadanie 7. (0–2)

### 7.1.

|                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. | 13. Opinia publiczna. Zdający:<br>3) odczytuje i interpretuje tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej.<br>16. Polityka, ideologie, doktryny i programy polityczne. Zdający:<br>2) charakteryzuje kulturę polityczną współczesnej Polski (normy, formy komunikacji, poziom partycypacji, natężenie konfliktów). |
|------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

#### Przykładowa odpowiedź

Paradoks wynikający z badań respondentów polega na tym, że osoby deklarujące poglądy prawicowe w największym stopniu (69% wobec 62% deklarujących poglądy lewicowe) ze wszystkich badanych popierają progresję podatkową, co jest – jak wskazano w tekście – jednym z typowych poglądów lewicowych.

### 7.2.

|                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>(III etap)<br>VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej. | 13. Opinia publiczna. Zdający:<br>3) odczytuje i interpretuje tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej.<br>(IV etap z.p.) 4. Edukacja i praca w Polsce i Unii Europejskiej. Zdający:<br>6) wyjaśnia, jakie możliwości zarabiania mają młodzi ludzie, jakie umowy mogą zawierać i jakie są zasady opodatkowania ich dochodów.<br>(III etap) 28. Gospodarka w skali państwa. Zdający:<br>3) przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) i oblicza wysokość podatku PIT na podstawie konkretnych danych. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

#### Przykładowa odpowiedź

Rozstrzygnięcie – tak

Uzasadnienie – Według większości badanych osoby zarabiające dużo powinny płacić wyższy procent podatku od dochodu, co jest zgodne z polskim prawem, gdyż istnieje progresywna skala podatkowa – 18 i 32%.

## Zadanie 8. (0–1)

|                                                                                                     |                                                                                                                                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>(III etap)<br>VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej. | (III etap) 25. Gospodarka rynkowa. Zdający:<br>4) wyjaśnia działanie prawa podaży i popytu oraz ceny jako regulatora rynku; analizuje rynek wybranego produktu i wybranej usługi. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

1. D
2. S

### Zadanie 9. (0–2)

#### 9.1.

|                                                                                        |                                                                                                                                                          |
|----------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. | 18. Instytucja państwa. Zdający:<br>3) opisuje najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska). |
|----------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

umowy społecznej

#### 9.2.

|                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|----------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. | 12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający:<br>1) przedstawia filozoficzny rodowód koncepcji społeczeństwa obywatelskiego (John Locke, Georg Hegel, Alexis de Tocqueville).<br>18. Instytucja państwa. Zdający:<br>3) opisuje najważniejsze teorie genezy państwa (Arystotelesa, teistyczna, umowy społecznej, podboju, marksistowska). |
|----------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Przykładowa odpowiedź

- U Hobbesa stan natury z perspektywy jednostki jest oceniany negatywnie, a u Locke’a ma on swoje zalety.
- U Hobbesa władza ma charakter absolutny, a u Locke’a – ograniczony.

### Zadanie 10. (0–2)

|                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. | 19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający:<br>2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Włoch i Rosji, na podstawie samodzielnie zebranych informacji.<br>20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Zdający:<br>2) zarysowuje główne funkcje izby wyższej i niższej parlamentów w wybranych państwach (w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Niemczech); podaje przykłady państw z parlamentem jednoizbowym. |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | 21. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym. Zdający:<br>1) wyjaśnia, jaką rolę we współczesnych państwach może pełnić głowa państwa; podaje przykłady urzędujących głów państw (monarchów i prezydentów). |
|--|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 2 p. – poprawne wypełnienie trzech wierszy tabeli.  
1 p. – poprawne wypełnienie dwóch wierszy tabeli lub kolumny z nazwami.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

- A. Hiszpania / Królestwo Hiszpanii, 2  
B. Republika Federalna Niemiec / Niemcy, 6  
C. Portugalia / Republika Portugalska, 1

## Zadanie 11. (0–4)

### 11.1.

|                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. | 19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający:<br>2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Włoch i Rosji, na podstawie samodzielnie zebranych informacji.<br>(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

C.

### 11.2.

|                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.<br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. | 15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający:<br>5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji.<br>20. Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym. Zdający:<br>1) wymienia i ilustruje przykładami funkcje władzy ustawodawczej;<br>5) przedstawia procedurę tworzenia prawa przez parlament.<br>24. Parlament Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:<br>1) wymienia kompetencje Sejmu i Senatu w państwie i przedstawia znaczenie obu izb oraz Zgromadzenia Narodowego w systemie władz Rzeczypospolitej Polskiej.<br>25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:<br>1) określa główne kompetencje prezydenta w relacjach z parlamentem, rządem, władzą sądowniczą, a także sposób sprawowania władzy w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej.<br>(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|



|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>(III etap) 12. System wyborczy i partyjny. Zdający:</p> <p>1) wyjaśnia, jak przeprowadzane są w Polsce wybory prezydenckie i parlamentarne.</p> <p>(III etap) 13. Władza ustawodawcza w Polsce. Zdający:</p> <p>1) przedstawia zadania i zasady funkcjonowania polskiego parlamentu, w tym sposób tworzenia ustaw.</p> |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 3 p. – podanie pięciu poprawnych elementów odpowiedzi.  
 2 p. – podanie czterech poprawnych elementów odpowiedzi.  
 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Przykładowa odpowiedź

- A. W Polsce wybory do izby drugiej parlamentu mają charakter bezpośredni.  
 B. W Polsce prezydent nie wchodzi w skład Rady Ministrów.  
 C. W Polsce uprawnienia kontrolne wobec rządu ma tylko izba pierwsza parlamentu – Sejm RP.  
 D. W Polsce inicjatywa ustawodawcza przysługuje Radzie Ministrów, Prezydentowi RP, grupie min. 100 000 obywateli oraz Senatowi jako całości, a premier jej nie ma.  
 E. W Polsce projekt ustawy zawsze musi być złożony do izby pierwszej – Sejmu RP.

### Zadanie 12. (0–1)

|                                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji. | <p>19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający:</p> <p>1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych; wyjaśnia, jaki model funkcjonuje w Polsce.</p> <p>23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:</p> <p>1) przedstawia konstytucyjne zasady ustroju państwa.</p> <p>(III etap) 11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Zdający:</p> <p>2) omawia najważniejsze zasady ustroju Polski (suwerenność narodu, podział władzy, rządy prawa, pluralizm).</p> |
|----------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.  
 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Przykładowa odpowiedź

trójpodział władzy

### Zadanie 13. (0–1)

|                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. | <p>11. Obywatel i obywatelstwo. Zdający:</p> <p>1) przedstawia procedury nabywania i zrzekania się polskiego obywatelstwa.</p> <p>(IV etap z.p.) 1. Młody obywatel w urzędzie. Zdający:</p> <p>1) wyjaśnia, jak nabywa się obywatelstwo polskie i unijne.</p> <p>(III etap) 8. Naród i mniejszości narodowe. Zdający:</p> <p>4) wyjaśnia, co to jest Polonia i w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną.</p> |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.  
 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.



**Poprawna odpowiedź**  
repatrianci

**Zadanie 14. (0–2)**

|                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. | 26. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:<br>3) rozpoznaje urzędy należące do administracji rządowej; określa kompetencje i procedurę powoływania wojewody.<br>27. Organy kontroli państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego. Zdający:<br>1) omawia kompetencje Najwyższej Izby Kontroli i ocenia jej znaczenie dla funkcjonowania instytucji publicznych.<br>(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

**Schemat punktowania**

- 2 p. – podanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.  
1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

**Przykładowa odpowiedź**

- Obecnie wniosek o przeprowadzenie kontroli przez NIK może zlecić Prezydent RP, Sejm RP i Senat RP, a nie może – Rada Ministrów czy Prezydium Rządu (ten ostatni organ nie jest umocowany w porządku konstytucyjnym).
- W obecnym porządku ustrojowym NIK podlega Sejmowi RP, a nie – Prezesowi Rady Ministrów.
- Prezes NIK nie jest – tak jak w przywołanej ustawie – organem administracji państwowej, ale organem kontroli państwowej.

**Zadanie 15. (0–1)**

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. | 13. Opinia publiczna. Zdający:<br>3) odczytuje i interpretuje tabele i wykresy prezentujące wyniki badania opinii publicznej.<br>(III etap) 6. Środki masowego przekazu. Zdający:<br>4) uzasadnia, posługując się przykładami, znaczenie opinii publicznej we współczesnym świecie; odczytuje i interpretuje wyniki wybranego sondażu opinii publicznej. |
|------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

**Schemat punktowania**

- 1 p. – wskazanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

**Poprawna odpowiedź**

1. P
2. P
3. F

### Zadanie 16. (0–3)

|                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br><b>16.1.</b><br>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.<br><b>16.2., 16.3.</b><br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. | 15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający:<br>5) wyjaśnia, jak są przeprowadzane i jaką rolę odgrywają wybory we współczesnej demokracji.<br>(IV etap z.p.) 1. Młody obywatel w urzędzie. Zdający:<br>3) podaje formalne warunki, jakie spełnić musi obywatel, by wziąć udział w wyborach.<br>(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.<br>(III etap) 17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Zdający:<br>3) przedstawia sposób wybierania i działania władz gminy, w tym podejmowania decyzji w sprawie budżetu. |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### 16.1.

##### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

##### Przykładowa odpowiedź

Art. 10 – czynne prawo wyborcze

Art. 11 – bierne prawo wyborcze

#### 16.2.

##### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

##### Przykładowa odpowiedź

Osoba – C.

Uzasadnienie – W wyborach wójta nie może głosować osoba, która nie zamieszkuje stale na obszarze gminy (zgodnie z punktem 3. paragrafu 1. art. 10.).

#### 16.3.

##### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

##### Przykładowa odpowiedź

Osoba – B.

Uzasadnienie – W wyborach wójta może kandydować tylko obywatel polski (zgodnie z punktem 6. paragrafu 1. art. 11).

### Zadanie 17. (0–1)

|                                                                                                     |                                                                                                                                                      |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. | 23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:<br>4) omawia postanowienia dotyczące rodzajów stanów nadzwyczajnych i warunków ich wprowadzania. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

B.

### Zadanie 18. (0–1)

|                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. | 28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający:<br>2) przedstawia zadania i kompetencje samorządu gminnego, powiatowego i wojewódzkiego;<br>3) wyjaśnia, jakie są źródła dochodów samorządów (dochody własne, dotacje, subwencje) i jak jest uchwalany budżet gminy.<br>30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:<br>1) opisuje źródła prawa w Polsce oraz hierarchię aktów prawnych. (IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

C.

### Zadanie 19. (0–2)

|                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. | 30. System prawny Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:<br>3) wskazuje gałęzie prawa i kodeksy, w których szukać należy odpowiednich przepisów.<br>32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający:<br>1) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne: rzeczowe, zobowiązań, rodzinne, spadkowe i handlowe;<br>2) stosuje w analizie przypadku podstawowe pojęcia i zasady prawa cywilnego (osoba fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych, odpowiedzialność cywilna);<br>4) analizuje małżeństwo jako instytucję prawną (warunki zawarcia, prawa i obowiązki małżonków, wspólnota majątkowa, rozwód, separacja, małżeństwo a konkubinaty).<br>(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne;<br>4) wyjaśnia różnice między prawem cywilnym, karnym i administracyjnym; wskazuje, w jakim kodeksie można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy. |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 2 p. – podanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.  
1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

**Poprawna odpowiedź**

- A. Kodeks karny  
 B. Kodeks cywilny  
 C. Kodeks rodzinny i opiekuńczy

**Zadanie 20. (0–2)**

|                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>III. Współdziałanie w sprawach publicznych<br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. | 32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający:<br>1) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne: rzeczowe, zobowiązań, rodzinne, spadkowe i handlowe;<br>3) opisuje podstawowe zasady postępowania cywilnego (rozpoznawczego: procesowego oraz nieprocesowego i egzekucyjnego) oraz sposoby zaskarżania orzeczeń.<br>35. Obywatel wobec prawa. Zdający:<br>3) pisze fikcyjny pozew w sprawie cywilnej, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa i odwołanie od decyzji administracyjnej (według wzorów).<br>(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne;<br>8) pisze pozew w wybranej sprawie cywilnej i zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (według wzoru).<br>(III etap) 15. Władza sądownicza. Zdający:<br>1) przedstawia organy władzy sądowniczej, zasady, wedle których działają sądy (niezawisłość, dwuinstancyjność) i przykłady spraw, którymi się zajmują. |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

**Schemat punktowania**

- 2 p. – podanie czterech poprawnych elementów odpowiedzi.  
 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

**Poprawna odpowiedź**

- A. Rejonowy  
 B. Cywilny  
 C. Powód  
 D. Pozew

**Zadanie 21. (0–1)**

|                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. | 32. Prawo cywilne i rodzinne. Zdający:<br>1) rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne: rzeczowe, zobowiązań, rodzinne, spadkowe i handlowe;<br>2) stosuje w analizie przypadku podstawowe pojęcia i zasady prawa cywilnego (osoba fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych, odpowiedzialność cywilna). |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

**Schemat punktowania**

- 1 p. – wskazanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.  
 0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

1. F
2. P
3. F

### Zadanie 22. (0–2)

#### 22.1.

|                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>(IV etap z.p.)<br>VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony. | 38. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka. Zdający:<br>3) charakteryzuje systemy ochrony praw człowieka w ramach Rady Europy oraz Unii Europejskiej.<br>(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.<br>(IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający:<br>1) przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje; wymienia najważniejsze dokumenty z tym związane;<br>3) podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka.<br>(IV etap z.p.) 6. Ochrona praw i wolności. Zdający:<br>3) uzasadnia znaczenie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

C., D.

#### 22.2.

|                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.<br>(IV etap z.p.)<br>VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony. | 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający:<br>1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia środki i mechanizmy ich ochrony w Polsce.<br>(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br>2) wymienia podstawowe zasady prawa (prawo nie działa wstecz, domniemanie niewinności, nie ma winy bez prawa, nieznajomość prawa szkodzi) i wyjaśnia konsekwencje ich łamania;<br>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.<br>(IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający:<br>2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne. |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Przykładowa odpowiedź

Nie ma kary bez prawa.

### Zadanie 23. (0–1)

|                                                                                                                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>(IV etap z.p.)<br>VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony. | 37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający:<br>1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia środki i mechanizmy ich ochrony w Polsce.<br>(IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający:<br>2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne.<br>(III etap) 11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Zdający:<br>3) korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej omawia podstawowe prawa i wolności w niej zawarte.<br>(III etap) 19. Relacje Polski z innymi państwami. Zdający:<br>4) wyjaśnia, czym się zajmują ambasady i konsulaty. |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

#### Poprawna odpowiedź

C.

### Zadanie 24. (0–2)

|                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>(IV etap z.r.)<br>VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie. | 7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Zdający:<br>4) omawia na przykładach przyczyny i sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami.<br>42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający:<br>1) charakteryzuje przemiany, jakie nastąpiły w Europie i na świecie po upadku komunizmu. |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

#### Schemat punktowania

- 2 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
1 p. – podanie jednego poprawnego elementu odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

#### Przykładowa odpowiedź

1993 r. – Na mapie są już Czechy i Słowacja, a nie Czechosłowacja.  
2005 r. – Na mapie jest jeszcze państwo Serbia i Czarnogóra przed podziałem z 2006 roku.

### Zadanie 25. (0–1)

|                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>(IV etap z.r.)<br>VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie. | 42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający:<br>4) wyjaśnia, jak powstało NATO, jakie są jego cele i organy; wymienia najważniejsze operacje wojskowe Sojuszu.<br>43. Integracja europejska. Zdający:<br>7) przedstawia cele, genezę i zasady działania Rady Europy; ocenia jej rolę we współczesnej Europie.<br>(III etap) 19. Relacje Polski z innymi państwami. Zdający:<br>2) charakteryzuje politykę obronną Polski; członkostwo w NATO, udział w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych. |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|



### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

A. Pakt Północnoatlantycki / Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego / Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego  
B. Rada Europy

### Zadanie 26. (0–2)

|                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br/>(IV etap z.r.)<br/>VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.</p> | <p>43. Integracja europejska. Zdający:<br/>1) omawia genezę i przebieg integracji europejskiej (cele, główne dokumenty i instytucje, politycy, fazy integracji);<br/>3) charakteryzuje sposób powoływania, działania i najważniejsze kompetencje instytucji Unii Europejskiej (Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska, Rada Europejska, Trybunał Sprawiedliwości, Europejski Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny);<br/>4) wyjaśnia, jak tworzone jest prawo unijne, oraz wymienia najważniejsze postanowienia traktatów obowiązujących w Unii Europejskiej.<br/>(IV etap z.p.) 2. Prawo i sądy. Zdający:<br/>3) wymienia źródła prawa; znajduje wskazany akt prawny i interpretuje proste przepisy prawne.<br/>(III etap) 20. Integracja europejska. Zdający:<br/>2) wyjaśnia, czym zajmują się najważniejsze instytucje Unii Europejskiej (Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska).</p> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 2 p. – podanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.  
1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

A. Rada Europejska  
B. Rada  
C. Komisja

### Zadanie 27. (0–2)

|                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br/>(IV etap z.r.)<br/>VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.</p> | <p>42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający:<br/>2) opisuje cele i metody działania ONZ oraz kompetencje jej organów (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, Rada Gospodarcza i Społeczna).<br/>(III etap) 22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Zdający:<br/>1) wyjaśnia, czym zajmuje się ONZ, jej najważniejsze organy (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny) i wybrane organizacje międzynarodowe.</p> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|



### Schemat punktowania

- 2 p. – podanie trzech poprawnych elementów odpowiedzi.  
1 p. – podanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

- A. Organizacja Narodów Zjednoczonych  
B. 1945  
C. Sekretarzem Generalnym

### Zadanie 28. (0–2)

|                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>(IV etap z.r.)<br>VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie. | 7. Procesy narodowościowe i społeczne we współczesnym świecie. Zdający:<br>5) omawia przyczyny i skutki konfliktów społecznych w państwach Afryki, Azji, Ameryki Południowej i Środkowej.<br>40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający:<br>5) wskazuje i wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych we współczesnym świecie.<br>36. Prawa człowieka. Zdający:<br>4) rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, dlaczego dochodzi do łamania praw człowieka na wielką skalę przez reżimy autorytarne.<br>44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający:<br>4) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego. |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 2 p. – poprawne wypełnienie dwóch wierszy tabeli.  
1 p. – poprawne wypełnienie jednego wiersza tabeli lub kolumny z nazwami.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

- A. Egipt / Arabska Republika Egiptu, 2  
B. Arabia Saudyjska / Królestwo Arabii Saudyjskiej, 3

### Zadanie 29. (0–2)

#### 29.1.

|                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji. | 14. Środki masowego przekazu. Zdający:<br>7) krytycznie analizuje przekazy medialne, oceniając ich wiarygodność i bezstronność oraz odróżniając informacje od komentarzy.<br>(III etap) 6. Środki masowego przekazu. Zdający:<br>3) wyszukuje w mediach wiadomości na wskazany temat; wskazuje różnice między przekazami i odróżnia informacje od komentarzy; krytycznie analizuje przekaz reklamowy. |
|------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – wskazanie dwóch poprawnych elementów odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

3, 4

## 29.2.

|                                                                                                                         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>(IV etap z.r.)<br>VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie. | 41. Globalizacja współczesnego świata. Zdający:<br>2) ocenia rolę wybranych państw oraz instytucji o zasięgu globalnym (organizacji, korporacji, mediów) w procesach globalizacyjnych.<br>42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający:<br>5) wymienia regionalne systemy bezpieczeństwa i współpracy, ocenia ich znaczenie dla danego regionu i świata.<br>44. Europa wśród światowych mocarstw. Zdający:<br>4) przedstawia na przykładach znaczenie supermocarstw i mocarstw regionalnych dla ładu światowego. |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

- 1 p. – podanie poprawnej odpowiedzi.  
0 p. – inna odpowiedź lub brak odpowiedzi.

### Poprawna odpowiedź

Brazylia / Federacyjna Republika Brazylii

lub

Chiny / Chińska Republika Ludowa

### Zadanie 30. (0–12)

#### Temat 1.

**Wyjaśnij – charakteryzując referendum ogólnokrajowe, rodzaje referendum lokalnych oraz petycję w Rzeczypospolitej Polskiej – jak obywatele mogą poprzez nie wpływać na organy władzy i decyzje polityczne.**

|                                                                                                                                                                                                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.<br>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.<br>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.<br>(IV etap z.r.)<br>VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie. | 12. Społeczeństwo obywatelskie. Zdający:<br>4) opisuje formy aktywności obywateli w ramach społeczności lokalnej, regionu, państwa oraz na poziomie globalnym; w miarę możliwości uczestniczy w wybranym działaniu.<br>13. Opinia publiczna. Zdający:<br>1) wyjaśnia, jak kształtuje się opinia publiczna i jakie są sposoby jej wyrażania;<br>2) wskazuje przykłady wpływu opinii publicznej na decyzje polityczne.<br>15. Demokracja – zasady i procedury. Zdający:<br>6) wyjaśnia, czym jest referendum; rozważa, jak we współczesnym państwie można realizować inne formy demokracji bezpośredniej.<br>28. Samorząd terytorialny w Polsce. Zdający:<br>1) omawia formy demokracji przedstawicielskiej i bezpośredniej w samorządach terytorialnych; opisuje instytucję referendum lokalnego.<br>37. Ochrona praw człowieka w Polsce. Zdający:<br>1) przedstawia prawa i wolności zagwarantowane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wymienia środki i mechanizmy ich ochrony w Polsce.<br>(IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający:<br>2) wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że są one powszechne, przyrodzone i niezbywalne. |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>(III etap) 5. Udział obywateli w życiu publicznym. Zdający:</p> <p>4) wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie lokalnym, krajowym, europejskim i światowym.</p> <p>(III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający:</p> <p>5) porównuje demokrację bezpośrednią z przedstawicielską oraz większością z konstytucyjną (liberalną).</p> |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 12 P.</b></p> <p>Zdający w pełni wyjaśnił, jak obywatele mogą wpływać na organy władzy i decyzje polityczne, oraz przedstawił charakterystykę:</p> <p>1) referendum ogólnokrajowego:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– polega na udzieleniu odpowiedzi na postawione pytanie/a albo na dokonaniu wyboru między zaproponowanymi wariantami; <i>głosowanie w 1 lub 2 dni</i>; rodzaje, np. w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa, w sprawie wyrażenia zgody na ratyfikację umowy międzynarodowej, zatwierdzające zmianę Konstytucji RP;</li> <li>– o przeprowadzeniu decyduje Sejm RP <i>bezwzględną większością głosów (przy kworum min. 1/2)</i> lub Prezydent RP za zgodą Senatu RP <i>wyrażoną bezwzględną większością głosów (przy kworum min. 1/2)</i>; przy zmianie Konstytucji RP podmioty mogące wystąpić z wnioskiem o referendum to: min. 1/5 posłów, Senat RP i Prezydent RP;</li> <li>– jego wynik jest wiążący, jeżeli wzięło w nim udział powyżej 50% uprawnionych do głosowania; ważność stwierdza Sąd Najwyższy;</li> <li>– przykłady dotychczasowych referendów: z 1996 roku, konstytucyjne, akcesyjne i z 2015 roku;</li> </ul> <p>2) referendum samorządowego:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– dotyczy sposobu rozstrzygania sprawy dotyczącej wspólnoty samorządowej, a mieszczącej się w zakresie zadań i kompetencji organów tej jednostki, oraz w innych sprawach dotyczących społecznych, gospodarczych lub kulturowych więzi łączących tę wspólnotę;</li> <li>– przeprowadzane na wniosek organu stanowiącego lub na wniosek 10% uprawnionych do głosowania (<i>wojewódzkie – 5%</i>); jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania; wynik rozstrzygający, jeśli za jednym z rozwiązań oddano więcej niż połowę ważnych głosów; <i>protesty rozpatruje sąd okręgowy</i>;</li> <li>– dotyczące samoopodatkowania mieszkańców na cele publiczne; <i>jest ważne, jeżeli wzięło w nim udział co najmniej 30% uprawnionych do głosowania; wynik rozstrzygający, jeśli</i></li> </ul> | <p><b>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA</b><br/>Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego.</p> <p><b>SELEKCJA INFORMACJI</b><br/>Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem).</p> <p><b>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA</b><br/>Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.</p> |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

za samoopodatkowaniem oddano co najmniej  $\frac{2}{3}$  ważnych głosów;

3) referendum samorządowego odwoławczego:

- w sprawie odwołania organu jednostki samorządu terytorialnego pochodzącego z wyborów bezpośrednich;
- w przypadku odwołania organu uchwałodawczego na wniosek 10% uprawnionych do głosowania (w województwie – 5%);
- w przypadku odwołania organu wykonawczego w gminie albo mieście na prawach powiatu: 1) na wniosek organu stanowiącego (jeśli nie zostanie odwołany, skraca się kadencję rady) lub 2) na wniosek 10% uprawnionych do głosowania, lub 3) obligatoryjnie (brak absolutorium dla organu wykonawczego);
- jest ważne w przypadku, gdy udział w nim wzięło nie mniej niż  $\frac{3}{5}$  liczby biorących udział w wyborze odwoływanego organu;

4) instytucji petycji:

- może być złożona – przez osobę fizyczną lub grupę osób, lub przez osobę prawną – do organu władzy publicznej w interesie publicznym lub podmiotu wnoszącego (ewentualnie podmiotu trzeciego za jego zgodą);
- jej przedmiotem mogą być np.: żądanie zmiany przepisów prawa lub podjęcia rozstrzygnięcia w sprawie dotyczącej podmiotu wnoszącego petycję, życia zbiorowego lub wartości wymagających szczególnej ochrony w imię dobra wspólnego, mieszczących się w zakresie zadań i kompetencji adresata petycji;
- składa się ją w formie pisemnej albo za pomocą środków komunikacji elektronicznej; *nie ma określonej formy – o tym, czy pismo jest petycją, decyduje treść żądania*;
- jeśli petycję wniesie się do niewłaściwego adresata, ma on obowiązek przesłać ją do adresata właściwego w terminie 30 dni, zawiadamiając jednocześnie podmiot wnoszący;
- powinna być rozpatrzona bez zbędnej zwłoki, jednak nie później niż w terminie 3 miesięcy od jej złożenia (maks. przedłużenie o kolejne 3 miesiące); na stronie internetowej podmiotu rozpatrującego petycję musi być zamieszczona informacja o tej petycji, włącznie z jej skanem; powinna być ta informacja na bieżąco aktualizowana o dane dotyczące przebiegu postępowania (zasięganych opinii, sposobu załatwienia i przewidywanego terminu załatwienia petycji);
- podmiot rozpatrujący petycję zawiadamia podmiot wnoszący o sposobie jej załatwienia wraz z uzasadnieniem w formie pisemnej lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej;
- centralne organy ustawodawcze i samorządowe organy uchwałodawcze mają obowiązek w połowie roku umieścić na swojej stronie internetowej informację o petycjach z poprzedniego roku – o ich liczbie oraz przedmiocie i sposobie załatwienia każdej z nich.

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem.</p> <p><i>Kursywą zaznaczono kwestie niekonieczne do uznania danego aspektu za spełniony w sposób pełny.</i></p>                                                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| <p><b>Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 8 P.</b></p> <p>Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III)</li> <li><u>lub</u></li> <li>– w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III).</li> </ul> <p>5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem.</p> | <p><b>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA</b><br/>Zdający popełnił jeden lub dwa błędy merytoryczne.</p> <p><b>SELEKCJA INFORMACJI</b><br/>Zdający przeprowadził niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p><b>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA</b><br/>Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.</p>                                         |
| <p><b>Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 4 P.</b></p> <p>Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III)</li> <li><u>lub</u></li> <li>– częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III).</li> </ul> <p>5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.</p>                                                                         | <p><b>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA</b><br/>Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne.</p> <p><b>SELEKCJA INFORMACJI</b><br/>Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p><b>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA</b><br/>Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.</p> |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | <p><b>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA</b><br/>Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |



|                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                              |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                                                                                                                     | <p>SELEKCJA INFORMACJI<br/>Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem.</p> <p>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA<br/>Wywód jest niekomunikatywny.</p> |
| <p><b>0 P.</b><br/>Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I.</p> <p>5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.</p> | <p>Przy pracy o wartości merytorycznej 0 p., nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.</p>                                                            |

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.

## Temat 2.

**Porównaj ustrój polityczny Rzeczypospolitej Polskiej i Konfederacji Szwajcarskiej: typ demokracji, typ systemu politycznego, formę rządu (kwestię głowy państwa) oraz system partyjny.**

|                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.</p> <p>V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.<br/>(IV etap z.r.)</p> <p>VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.</p> | <p>17. Systemy partyjne. Zdający:</p> <p>1) charakteryzuje system monopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny;</p> <p>5) wyjaśnia znaczenie progu wyborczego dla reprezentatywności wyborów i tworzenia rządzącej koalicji.</p> <p>19. Modele ustrojowe państw demokratycznych. Zdający:</p> <p>1) podaje cechy charakterystyczne różnych modeli ustrojowych państw demokratycznych; wyjaśnia, jaki model funkcjonuje w Polsce;</p> <p>2) charakteryzuje krótko ustroje polityczne Niemiec, Wielkiej Brytanii, Francji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Włoch i Rosji, na podstawie samodzielnie zebranych informacji;</p> <p>3) przedstawia zasady odpowiedzialności konstytucyjnej i politycznej; wskazuje, kto im podlega.</p> <p>21. Władza wykonawcza w państwie demokratycznym. Zdający:</p> <p>1) wyjaśnia, jaką rolę we współczesnych państwach może pełnić głowa państwa; podaje przykłady urzędujących głów państw (monarchów i prezydentów);</p> <p>2) charakteryzuje kompetencje rządu w państwie demokratycznym i relacje między rządem a głową państwa.</p> <p>23. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:</p> <p>1) przedstawia konstytucyjne zasady ustroju państwa.</p> |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>25. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:</p> <p>1) określa główne kompetencje prezydenta w relacjach z parlamentem, rządem, władzą sądowniczą, a także sposób sprawowania władzy w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej.</p> <p>26. Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej. Zdający:</p> <p>1) przedstawia konstytucyjne procedury powoływania i odwoływania rządu, zmiany rządu i zmiany ministrów.</p> <p>(III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający:</p> <p>5) porównuje demokrację bezpośrednią z przedstawicielską oraz większościową z konstytucyjną (liberalną).</p> <p>(III etap) 12. System wyborczy i partyjny. Zdający:</p> <p>3) wymienia partie polityczne obecne w Sejmie; wskazuje te, które należą do koalicji rządzącej, i te, które pozostają w opozycji.</p> |
|--|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 12 P.</b></p> <p>Zdający w pełni dokonał porównania elementów formy państwa Polski i Szwajcarii, wskazując na podobieństwa i różnice w zakresie:</p> <p>1) typu demokracji:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– i Polska, i Szwajcaria to państwa demokratyczne, w których funkcjonują organy władzy pochodzące z wyboru: centralne (w obu krajach obie izby parlamentu a w Polsce dodatkowo Prezydent RP) i lokalne (wszystkie organy stanowiące w obu państwach);</li> <li>– znaczna rola form demokracji bezpośredniej w Szwajcarii: referendum, inicjatywa ludowa, weto ludowe; w Polsce brak ostatniej, a pozostałe stosowane rzadziej;</li> <li>– znaczna rola form demokracji bezpośredniej w Szwajcarii na poziomie lokalnym, np. referendum, w niektórych kantonach – nawet zgromadzenie ludowe; w Polsce instytucja referendum lokalnego także istnieje, w tym jej forma w postaci referendum odwoławczego organu wybranego w wyborach powszechnych;</li> </ul> <p>2) typu systemu politycznego:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– system parlamentarno-gabinetowy z <i>elementami kanclerskiego i semiprezydenckiego</i> w Polsce i system parlamentarno-komitetowy / rządów zgromadzenia / konwentu w Szwajcarii;</li> <li>– trójpodział władzy w Polsce i jednolitość władzy państwowej w Szwajcarii (<i>z rozdzieleniem instytucjonalną i rozdzieleniem kompetencji, zwanymi niekiedy „technicznym podziałem władzy”</i>) z parlamentem jako głównym organem, <i>ale przy zachowaniu niezależności władzy sądowniczej</i>;</li> <li>– dualizm egzekutywy w Polsce i jeden organ wykonawczy (Rada Związkowa / Federalna) na szczeblu centralnym w Szwajcarii;</li> <li>– w obu państwach dwuizbowość parlamentu, jednak w Polsce prymat izby pierwszej w przeciwieństwie do Szwajcarii, w której kompetencje obu izb (<i>Rady Narodowej i Rady Kantonów</i>) są takie same – <i>bikameralizm symetryczny</i>;</li> </ul> | <p><b>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA</b><br/>Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego.</p> <p><b>SELEKCJA INFORMACJI</b><br/>Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem).</p> <p><b>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA</b><br/>Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.</p> |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|



### 3) formy rządu:

- oba państwa mają republikańską formę rządu, ale głowa państwa w Polsce to organ jednoosobowy (Prezydent RP), a w Szwajcarii – kolegialny (Rada Związkowa);
- w Polsce znaczna legitymizacja władzy prezydenckiej poprzez fakt wyłaniania Prezydenta RP w drodze wyborów powszechnych i bezpośrednich na kadencję 5-letnią, a w Szwajcarii – Radę Związkową wyłania parlament na okres swojej kadencji, *podobnie to parlament wybiera jej przewodniczącego (i jednocześnie Prezydenta Konfederacji) na roczną kadencję*;
- dość znaczny zakres kompetencji Prezydenta RP jak na państwo o systemie parlamentarno-gabinetowym (*elementy semiprezydenccjalizmu*), natomiast w Szwajcarii wszystkie kompetencje wykonawcze są zgromadzone w ręku Rady Związkowej, kompetencje ceremonialno-reprezentacyjne głowy państwa ma w Szwajcarii przewodniczący Rady Związkowej, czyli Prezydent Konfederacji;
- *brak odpowiedzialności politycznej głowy państwa w obu krajach: w Polsce rozwiązanie klasyczne, a w Szwajcarii wynika to z dyktatorialnego charakteru Rady Związkowej (parlament nie ma prawa jej odwołać ani zmusić do dymisji)*;

### 4) systemu partyjnego:

- w obu państwach system wielopartyjny, ale zupełnie różne jego rodzaje: w Polsce oparty na rywalizacji, a w Szwajcarii – na kooperacji w zakresie rządzenia;
- w Szwajcarii od wielu lat – niezależnie od drobnych różnic w wyniku wyborczym – cztery te same partie desygnują polityków do Rady Związkowej (*SVP, SP i FDP.L – po dwóch, a CVP – jednego*); w Polsce – poza jednym przypadkiem – w wyniku wyborów parlamentarnych zmieniał się partyjny układ rządzący;
- w Szwajcarii większa liczba partii niż w Polsce ma charakter parlamentarny (sprzyja temu brak progu wyborczego): w Szwajcarii reprezentację parlamentarną mają – oprócz partii należących do głównych rodzin politycznych – także i inne, np. dwie partie zielonych, a w Polsce niekiedy reprezentacji nie mają nawet partie z głównych rodzin (np. obecnie socjaldemokraci).

5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym oraz wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem.

*Kursywą zaznaczono kwestie niekonieczne do uznania danego aspektu za spełniony w sposób pełny.*

### **Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 8 P.**

Zdający:

- w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III)
- lub
- w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia

POPRAWNOŚĆ  
MERYTORYCZNA  
Zdający popełnił jeden  
lub dwa błędy  
merytoryczne.

SELEKCJA INFORMACJI  
Zdający przeprowadził

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>(spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III).</p> <p>5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością wybranych pojęć związanych z tematem; ustosunkował się do oceny autora.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | <p>niekonsekwentną selekcję informacji i ich hierarchizację (umieścił w pracy nieliczne fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL<br/>I KOMPOZYCJA<br/>Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.</p>                                                                                                                                                                             |
| <p><b>Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 4 P.</b></p> <p>Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III)</li> </ul> <p><u>lub</u></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III).</li> </ul> <p>5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.</p> | <p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA<br/>Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI<br/>Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL<br/>I KOMPOZYCJA<br/>Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.</p> |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | <p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA<br/>Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI<br/>Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem.</p> <p>JĘZYK, STYL<br/>I KOMPOZYCJA<br/>Wywód jest niekomunikatywny.</p>                                                                                                                                             |
| <p><b>0 P.</b></p> <p>Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I.</p> <p>5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <p>Przy pracy o wartości merytorycznej 0 p., nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.

### Temat 3.

**Scharakteryzuj system ochrony praw człowieka Organizacji Narodów Zjednoczonych – dokumenty dotyczące tych praw oraz instytucje stojące na straży ich przestrzegania.**

|                                                                                                                                                                                                                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p>I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.</p> <p>IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.<br/>(IV etap z.r.)</p> <p>VI. Dostrzeganie współzależności we współczesnym świecie.<br/>(IV etap z.p.)</p> <p>VI. Znajomość praw człowieka i sposobów ich ochrony.</p> | <p>36. Prawa człowieka. Zdający:</p> <p>1) przedstawia ideę oraz historyczny rodowód praw człowieka;</p> <p>3) rozróżnia prawa i wolności osobiste, polityczne oraz ekonomiczne, społeczne i kulturalne; wskazuje, do której generacji należą poszczególne prawa.</p> <p>38. Światowy i europejski system ochrony praw człowieka. Zdający:</p> <p>1) opisuje system ochrony praw człowieka funkcjonujący na mocy Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz Międzynarodowych Paktów Praw Człowieka Narodów Zjednoczonych;</p> <p>2) ocenia znaczenie Międzynarodowego Trybunału Karnego w Hadze dla systemu ochrony praw człowieka na świecie;</p> <p>6) pisze według wzoru skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu lub Komitetu Praw Człowieka w Genewie.</p> <p>40. Stosunki międzynarodowe w wymiarze globalnym. Zdający:</p> <p>8) przedstawia inicjatywy na rzecz pokoju, demokracji i praw człowieka (w tym działania laureatów Pokojowej Nagrody Nobla).</p> <p>42. Systemy bezpieczeństwa i współpracy. Zdający:</p> <p>2) opisuje cele i metody działania ONZ oraz kompetencje jej organów (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, Rada Gospodarcza i Społeczna);</p> <p>3) charakteryzuje krótko działanie następujących organizacji: WHO (Światowa Organizacja Zdrowia), ILO (Międzynarodowa Organizacja Pracy), FAO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Wyżywienia i Rolnictwa), IMF (Międzynarodowy Fundusz Walutowy), IBRD (Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju), WTO (Światowa Organizacja Handlu), OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju), UNESCO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury), UNIDO (Organizacja Narodów Zjednoczonych do Spraw Rozwoju Przemysłowego), IAEA (Międzynarodowa Agencja Energii Atomowej), UNICEF (Fundusz Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci), UNHCR (Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do Spraw Uchodźców).</p> <p>(IV etap z.p.) 5. Prawa człowieka. Zdający:</p> <p>1) przedstawia krótko historię praw człowieka i ich generacje; wymienia najważniejsze dokumenty z tym związane;</p> |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

|  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|  | <p>3) podaje najważniejsze postanowienia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Konwencji o Prawach Dziecka.</p> <p>(III etap) 10. Państwo i władza demokratyczna. Zdający:</p> <p>6) wyjaśnia, czym są prawa człowieka i uzasadnia ich znaczenie we współczesnej demokracji.</p> |
|--|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

### Schemat punktowania

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <p><b>Poziom III – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA (12 PKT)</b></p> <p>Zdający w pełni scharakteryzował:</p> <p>1) Powszechną Deklarację Praw Człowieka:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– wykazał, że Deklaracja była rozwinięciem zapisów dotyczących praw człowieka z Karty Narodów Zjednoczonych;</li> <li>– wykazał znaczenie PDPC z 10 grudnia 1948 roku jako źródła prawa zwyczajowego, <i>także wskazując na MDPC (rocznice daty uchwalenia dokumentu)</i>;</li> <li>– wykazał, że w PDPC unormowane są zarówno prawa I, jak i II generacji;</li> <li>– wykazał deklaracyjny charakter dokumentu, podkreślając, że nie jest on aktem prawa międzynarodowego oraz że brakuje w PDPC mechanizmów ochronnych;</li> </ul> <p>2) inne dokumenty dotyczące ochrony praw człowieka:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– wskazał unormowanie praw I generacji w Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych z 16 grudnia 1966 roku i praw II generacji w Międzynarodowym pakcie praw gospodarczych, socjalnych i kulturalnych z 16 grudnia 1966 roku;</li> <li>– wykazał różnicę w traktowaniu praw I generacji i II generacji – te ostatnie jako cel;</li> <li>– wskazał na podział na konwencje przedmiotowe (np. Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej z 1966 roku czy Konwencja w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania z 1984 roku) oraz podmiotowe ONZ (np. Konwencja o prawach dziecka z 1989 roku oraz np. Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych z 2006 roku);</li> <li>– wyróżnił protokoły opcyjne / fakultatywne do paktu lub konwencji;</li> </ul> <p>3) instytucje ONZ ds. ochrony praw człowieka:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– wyjaśnił rolę Rady Praw Człowieka jako organu pomocniczego Zgromadzenia Ogólnego ONZ, <i>powołana w miejsce Komisji Praw Człowieka w 2006 roku</i>, i jej podstawowy mechanizm działania w postaci Powszechnego Okresowego Przeglądu Praw Człowieka (UPR) – każde państwo poddawane przeglądowi co 4 lata; wskazał na specjalne procedury Rady Praw Człowieka dotyczące przypadków łamania praw człowieka w danym państwie lub naruszania określonej kategorii praw człowieka w każdym miejscu na świecie (zakres działań wyznaczany jest mandatami);</li> <li>– wyjaśnił rolę Komitetu Praw Człowieka ONZ, wskazując na</li> </ul> | <p><b>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA</b></p> <p>Zdający nie popełnił żadnego błędu merytorycznego.</p> <p><b>SELEKCJA INFORMACJI</b></p> <p>Zdający przeprowadził poprawną selekcję i hierarchizację informacji (nie zamieścił w pracy fragmentów niezwiązanych z tematem).</p> <p><b>JĘZYK, STYL I KOMPOZYCJA</b></p> <p>Zdający zaprezentował wywód w pełni spójny, harmonijny i logiczny.</p> |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|

możliwość skargi indywidualnej; wskazał na istnienie komitetów powołanych w wyniku konwencji, np. Komitet ds. Likwidacji Dyskryminacji Rasowej, Komitet Przeciwko Torturom, Komitet Praw Dziecka i Komitet ds. Praw Osób Niepełnosprawnych, Komitet ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet, Komitet Praw Ekonomicznych, Socjalnych i Kulturalnych;  
– przedstawił rolę: Wysokiego Komisarza NZ ds. Praw Człowieka (*UNHCHR, od 1993 roku, w randze zastępcy Sekretarza Generalnego ONZ*); Wysokiego Komisarza NZ ds. Uchodźców (*UNHCR, od 1951 roku*).

4) inne instytucje i organizacje wyspecjalizowanych ONZ:

– przedstawił Międzynarodowy Trybunał Karny (*od 1998 roku na mocy Statutu Rzymskiego*) jako organ ścigający zbrodnie wojenne i przeciwko ludzkości oraz karzący indywidualne osoby (*w przeciwieństwie do MTS-u, którego procedura dotyczy państw*) oraz inne międzynarodowe trybunały (np. ad hoc: Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii, Międzynarodowy Trybunał Karny dla Rwandy i specjalne: dla Sierra Leone i Libanu);

– przedstawił kompetencje Rady Bezpieczeństwa dotyczące utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, decyzje o zastosowaniu sankcji niewymagających użycia siły zbrojnej oraz decyzje o sankcjach zbrojnych, a także operacje i misje pokojowe ONZ (np. operacja ONUB w Burundi w latach 2004–2006, misja UNMISS w Sudanie Południowym od 2011 roku);

– wykazał, że działalność innych organów ONZ także może dotyczyć praw człowieka, np. Rady Gospodarczej i Społecznej (uchwały, inicjowanie i przeprowadzanie badań, wydawanie raportów), Trzeciego Komitetu Zgromadzenia Ogólnego ds. Społecznych, Humanitarnych i Kulturalnych;

– wykazał, że działalność organizacji wyspecjalizowanych może dotyczyć praw człowieka, np. UNICEF (na rzecz praw dziecka), UNESCO (propagowanie wolności słowa).

5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie różnych aspektów danego problemu do jego opisu w szerszym kontekście interpretacyjnym, wykazał się znajomością licznych pojęć związanych z tematem.

*Kursywą zaznaczono kwestie niekonieczne do uznania danego aspektu za spełniony w sposób pełny.*

#### **Poziom II – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 8 P.**

Zdający:

– w pełni scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III)

lub

– w pełni scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia i częściowo scharakteryzował dwa istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III).

5) Zdający wykorzystał znajomość i rozumienie wybranych aspektów analizowanego tematu; wykazał się znajomością

POPRAWNOŚĆ  
MERYTORYCZNA  
Zdający popełnił jeden  
lub dwa błędy  
merytoryczne.

SELEKCJA INFORMACJI  
Zdający przeprowadził  
niekonsekwentną  
selekcję informacji i ich  
hierarchizację (umieścił  
w pracy nieliczne



|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| wybranych pojęć związanych z tematem.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             | <p>fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL<br/>I KOMPOZYCJA<br/>Zdający zaprezentował wywód nie w pełni uporządkowany.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| <p><b>Poziom I – WARTOŚĆ MERYTORYCZNA 4 P.</b></p> <p>Zdający:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>– w pełni scharakteryzował jeden istotny aspekt oraz częściowo scharakteryzował jeden istotny aspekt zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III)</li> <li><u>lub</u></li> <li>– częściowo scharakteryzował trzy istotne aspekty zagadnienia (spośród zagadnień 1–4 wskazanych dla poziomu III).</li> </ul> <p>5) Zdający wykazał się znajomością jedynie nielicznych pojęć związanych z tematem.</p> | <p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA<br/>Zdający popełnił trzy lub cztery błędy merytoryczne.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI<br/>Zdający przeprowadził w niewystarczającym stopniu selekcję informacji i ich hierarchizację (napisał pracę, której znaczną część stanowią fragmenty niezwiązane z tematem).</p> <p>JĘZYK, STYL<br/>I KOMPOZYCJA<br/>Zdający zaprezentował wywód w sposób chaotyczny i nielogiczny.</p> |
|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | <p>POPRAWNOŚĆ MERYTORYCZNA<br/>Zdający popełnił co najmniej pięć błędów merytorycznych.</p> <p>SELEKCJA INFORMACJI<br/>Ponad połowę pracy stanowią fragmenty niezwiązane z tematem.</p> <p>JĘZYK, STYL<br/>I KOMPOZYCJA<br/>Wywód jest niekomunikatywny.</p>                                                                                                                                             |
| <p><b>0 P.</b></p> <p>Zdający nie zrozumiał tematu – nie wypełnił wymagań dla poziomu I.</p> <p>5) Zdający nie wykazał się znajomością pojęć związanych z tematem.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | <p>Przy pracy o wartości merytorycznej 0 p., nie przyznaje się punktów za pozostałe elementy.</p>                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |

Egzaminator, klasyfikując wartość merytoryczną pracy na jeden z trzech poziomów (I–III), może ocenić ją wyłącznie na 12, 8 lub 4 punkty. Ostateczna liczba punktów uzyskanych przez zdającego jest zależna także od poziomu realizacji trzech pozostałych kryteriów, tj. poprawności merytorycznej, selekcji informacji oraz języka, stylu i kompozycji pracy. Za



zrealizowanie danego kryterium na poziomie wyższym / niższym od poziomu wartości merytorycznej pracy, zdający uzyskuje jeden punkt więcej / mniej. Egzaminator może także ocenić pracę na 0 punktów.